

La data de 1 decembrie 2009, CEDO a hotarat in cauza Irinel Popa si altii impotriva Romaniei, constatand incalcare art. 5 al Conventiei ("Orice persoana are dreptul la libertate si la siguranta") si a acordat daune morale in valoare de 6000 de euro, fiecaruia dintre reclamanti. Alte cauze similare sunt hotarârile Mujea împotriva României, Nastase-Silivestru împotriva României, Calmanovici împotriva României, Assanidzé împotriva Georgiei, Toma împotriva României.

Dupa ce a deliberat în camera de consiliu, la 10 noiembrie 2009, a pronunțat prezenta hotărâre, adoptata la aceeasi data:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se afla cererile nr. 6289/02, 6297/02 si 9115/03, introduse împotriva României de cinci resortisanti ai acestui stat, domnii Irinel Popa (6289/03), Dorinel Popa (6297/03), Eduard Colos si doamnele Ioana Simona Morocea si Georgeta Pricopoea (9115/03) („reclamantii”), care au sesizat Curtea la 24 ianuarie 2003 (6289/03 si 6297/03) si respectiv la 3 februarie 2003 (9115/03) în temeiul art. 34 din Conventia pentru apararea drepturilor omului si a libertatilor fundamentale („conventia”).

2. Primii doi reclamanti sunt reprezentati de Sebastian Marmureanu, avocat din Bacau. Ceilalti reclamanti sunt reprezentati de Liviu Ghioc, tot avocat din Bacau. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Razvan-Horatiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. La 30 august 2006 (6289/03 si 6297/03) si la 27 august 2007 (9115/03), presedintele sectiei a treia a decis sa comunice cererile Guvernului. În conformitate cu art. 29 § 3 din Conventie, acesta a hotărât, de asemenea, ca admisibilitatea si fondul cauzei vor fi examinate împreuna.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANTELE CAUZEI

4. Reclamantii s-au nascut în 1961, 1963, 1966, 1968 si respectiv 1964 si au domiciliul în Bacau.

A. Arestarea preventiva a reclamantilor

5. În prima jumătate a anului 2002, în cadrul unei proceduri penale care viza mai multe persoane acuzate de infractiuni economice, reclamantii, dintre care primii doi erau administratori ai societăților comerciale, iar ultimii trei erau angajați ai bancii T., au fost audiați în repetate rânduri de Poliția Bacău cu privire la creditele contractate în mod ilegal. Citate pentru a se prezenta în fața Parchetului National Anticorupție („PNA”) la 30 septembrie 2002 și, în ceea ce îl privește pe primul reclamant, la 3 octombrie 2002, persoanele în cauză au fost informate că erau banuite de comiterea altor infractiuni economice în afara celor pentru care fuseseră audiate anterior. Prin ordonanțele pronunțate la aceleși date, un procuror a decis arestarea preventivă a reclamantilor pentru treizeci de zile, pe motiv că erau banuite de asociere cu alte persoane pentru contractarea de credite bancare folosindu-se de acte false. Creditele astfel obținute erau apoi folosite în alte scopuri decât cele declarate. Facând trimitere la texte legislative relevante, procurorul a precizat că faptele imputate reclamantilor reunesc elementele constitutive ale infractiunilor de asociere pentru săvârșirea de infractiuni, de înșelăciune, de fals și uz de fals și de deturnare de credite, infractiuni comise în asociere și „în forma continuată” (în sensul art. 33 și 41 C. pen.). Partea ordonanței care prezintă motivele arestării preventive era redactată pentru fiecare reclamant după cum urmează: „(...) dacă învinuitul se afla în situația prevăzută la art. 148 lit. d), g) și h) C. proc. pen., având în vedere că a încercat să obstrucționeze aflarea adevărului, că pedeapsa prevăzută pentru aceste infractiuni depășea doi ani de închisoare, că una dintre circumstanțele agravante poate fi reținută în cauză și că menținerea în libertatea a învinuitului prezintă un pericol pentru ordinea publică (...)” 6. Reclamantii au introdus plângeri împotriva ordonanțelor din 30 septembrie și 3 octombrie 2002, citate anterior, plângeri pe care PNA trebuia inițial să refuze să le înregistreze și să le transmită Tribunalului Bacău. Aceștia au pretins ilegalitatea ordonanțelor, care nu au fost contrasemnate de procurorul șef al PNA și care nu menționau, contrar prevederilor Codului de procedura penală, motivele care stăteau în mod concret la baza arestării lor, considerând insuficientă simpla trimitere la existența unui „risc de obstrucționare a urmăririi penale”, a unor „circumstanțe agravante” și a unui „pericol pentru ordinea publică”. Având în vedere lipsa totală de antecedente penale, conduita lor în timpul urmăririi penale, precum și profilul lor personal, instanța putea, în opinia lor, să înlocuiască arestarea preventivă, cu simpla obligație de a nu părăsi orașul Bacău. 7. Ședința a avut loc la 11 octombrie 2002, iar reclamantii au fost prezentați instanței în același timp cu alți șapte coînculpați. În cursul ședinței, tribunalul a respins ca neîntemeiată cererea avocatului unuia dintre coînculpați de a amâna cauza pentru a putea examina dosarul cauzei, care nu a fost transmis tribunalului de către parchet și nu se afla în sala de ședință. Conform reclamantilor, instanța nu dispunea la momentul ședinței decât de copii ale ordonanțelor în litigiu și ale plângerilor partilor interesate. Totuși, reiese dintr-o scrisoare a instanței din 14 octombrie 2002, că PNA i-a trimis o parte din dosarul cauzei, adică douăzeci de volume. 8. Prin încheierea din 11 octombrie 2002, tribunalul a respins plângerile reclamantilor împotriva ordonanțelor de arestare preventivă. Acesta a reținut că respectivele mandate au fost emise conform legii, deoarece copiile de care dispunea instanța au fost contrasemnate de procurorul șef al PNA. Citând art. 136 alin. (3), 137, 143, 148 alin. (1) lit. d), g) și h) C. proc. pen., pe care considera că le-a respectat, instanța a considerat că trebuia examinată doar legalitatea arestării preventive și nu temeinicia acestei măsuri adoptate de procuror „pentru buna desfășurare a anchetei penale”. 9. La 14 octombrie 2002, reclamantii au formulat recurs în fața Curtii de Apel Bacău împotriva hotărârii citate anterior. Recursul fiecăruia

a fost înregistrat pe rolul curții de apel la 16 octombrie 2002, iar parchetul a trimis acestei instanțe douăzeci de volume din dosarul cauzei. În ședința din 17 octombrie 2002, curtea de apel a respins cererea avocaților reclamantilor de amânare a cauzei pentru a putea examina dosarul pe motiv că procedura nu viza temeinicia acuzației și că aceștia au fost prezenți la actele relevante ale procedurii. 10. Prin hotărârea din 17 octombrie 2002, curtea de apel a respins ca nefondate toate recursurile cu care a fost sesizată. Facând distincție între capetele de cerere privind legalitatea arestării preventive și cele privind temeinicia acestor măsuri, curtea de apel reține în primul rând faptul că procurorul șef al PNA a contrasemnat ordonanțele în cauză. Apoi, aceasta a considerat că temeiul reținut de procuror [art. 148 alin. (1) lit. d), g) și h) C. proc. pen.] intra sub incidența puterii sale de apreciere a elementelor de la dosar. Având în vedere că existau indicii în sensul că mai multe dispoziții legale au fost încălcate, arestarea preventivă a persoanelor în cauză se impunea pentru ca aceștia să nu obstrucționeze în niciun fel ancheta pendinte. Pedepsele aplicate reclamantilor și „anumite circumstanțe referitoare la faptele comise și care puteau fi calificate ca circumstanțe agravante” justificau și luarea unei astfel de măsuri. Conform curții de apel, argumentele privind starea de sănătate și situația familială a reclamantilor nu erau relevante la acest stadiu.

B. Prelungirea arestării preventive a reclamantilor

11. La cererea parchetului, arestarea preventivă a reclamantilor a fost prelungită de mai multe ori, pentru perioade de treizeci de zile, prin încheierile din 29 și 31 octombrie, 25 și 27 noiembrie și 18 decembrie 2002 ale Tribunalului Bacău, confirmate de hotărârile pronunțate de Curtea de Apel Bacău la 4 și 8 noiembrie și 5 și 23 decembrie 2002. În special, prin această ultimă hotărâre, curtea de apel a confirmat prelungirea măsurii în cauză până la 24 ianuarie 2003, cu excepția cazului primului reclamant, a cărui arestare preventivă expira la 27 ianuarie 2003. Trimisi în judecată la 20 ianuarie 2003, împreună cu alți patruzeți de coînculpați, reclamantii au fost ținuți în arest preventiv în temeiul art. 300 și 338 C. proc. pen. prin încheierile din 22 ianuarie și 24 februarie 2003, cu excepția primului reclamant, eliberat prin hotărârea din 4 februarie 2003. 12. La această ultimă dată, tribunalul a prelungit arestul preventiv al ultimilor patru reclamanti și al altor coînculpați până la 25 februarie 2003 și a înlocuit această măsură, în ceea ce îl privește pe primul reclamant, cu simpla obligație de a nu părăsi orașul Bacău. Această hotărâre a fost confirmată prin încheierea din 11 februarie 2003 a Curții de Apel Bacău, care – cu majoritate – a respins argumentul reclamantilor conform căruia detenția a încetat de drept la 24 ianuarie 2003, considerând că a fost menținută la 22 ianuarie 2003 și, în plus, prelungită la 4 februarie 2003 cu treizeci de zile, ceea ce rămânea în limitele stabilite la art. 24 alin. (3) din Constituție. 13. La ședința din 24 februarie 2003, citată anterior, după ce a respins patru cereri de recuzare formulate de alți coînculpați decât reclamantii, Curtea de Apel Bacău a invocat din oficiu chestiunea prelungirii arestării preventive a tuturor inculpaților, inclusiv a ultimilor patru reclamanti, pentru perioada ulterioară datei de 25 februarie 2003 și a dispus menținerea lor în arest pentru un nou termen de treizeci de zile, fără a supune acest aspect spre dezbateri părților. 14. Prin încheierile din 30 ianuarie, 12 februarie și 6 martie 2003, Curtea de Apel Bacău a respins ca inadmisibile recursurile formulate de părțile interesate

împotriva încheierilor de mentinere în arest citate anterior, pe motiv ca aceste încheieri nu puteau face obiectul unui recurs decât o data cu hotarârea pronuntata pe fondul cauzei, spre deosebire de hotarârile care prelungeau arestarea preventiva (art. 141 C. proc. pen.). În ceea ce priveste recursul introdus împotriva încheierii din 24 februarie 2003, si acesta a fost respins la 6 martie 2003, pe motiv ca aceasta decizie a fost pronuntata de o instanta de ultim grad. În apararea lor, reclamantii au invocat mai multe exceptii de procedura referitoare în special la modul în care parchetul a sesizat instantele si a evidentiat absentia motivelor concrete si individualizate pentru fiecare coinculpat pentru a justifica mentinerea arestului si faptul ca acestia nu au fost audiatii sau confruntati în cursul retinerii. 15. În toate încheierile mentionate anterior, prin motive care se refereau în general la toti coinculpatii, instantele interne au respins exceptiile ridicate de reclamanti si i-au mentinut în arest în special din cauza ca „motivele initiale ale arestarii existau în continuare” si ca orice instrumentare probatorie necesara (expertize, audieri ale martorilor, confruntari etc.), inclusiv cea a apararii, solicitata de persoanele în cauza, nu era finalizata, având în vedere complexitatea cauzei. Încheierea citata anterior din 25 noiembrie 2002 facea trimitere pe scurt si la pericolul pentru ordinea publica pe care îl reprezenta punerea lor în libertate, în timp ce cele din 18 decembrie 2002 si din 11 februarie 2003 mentionau pericolul social reprezentat de infractiunile savârsite, pentru care existau indicii suficiente, si de riscul de obstructionare a anchetei, care era „abia la început”. 16. Ultimii doi reclamanti au fost pusi în libertate la 21 martie 2003, al treilea reclamant la 8 aprilie 2003, iar cel de-al doilea reclamant la 11 iunie 2003. În prezent, procedura penala pe fond împotriva reclamantilor este în continuare pendinte.

II. DREPTUL SI PRACTICA INTERNE RELEVANTE

17. În ceea ce priveste arestarea preventiva si prelungirea acestei masuri, dispozitiile relevante ale Codului de procedura penala, astfel cum erau redactate la momentul faptelor, precum si esentialul practicii interne privind notiunea de „pericol pentru ordinea publica” prevazuta la art. 148 alin. (1) lit. h) C. proc. pen., sunt descrise în cauzele Mujea împotriva României [(dec.), nr. 44696/98, 10 septembrie 2002], Nastase-Silivestru împotriva României (nr. 74785/01, pct. 21-22, 4 octombrie 2007) si Calmanovici împotriva României (nr. 42250/02, pct. 40-42, 1 iulie 2008). Trebuie retinut faptul ca art. 148 C. proc. pen. prevedea ca arestarea preventiva nu putea fi solicitata de un procuror decât daca se îndeplineau, în mod cumulativ, pe de o parte, conditiile enuntate la art. 143 C. proc. pen. (existenta unor probe sau indicii concludente în ceea ce priveste savârsirea unei infractiuni) si, pe de alta parte, unul dintre cazurile prevazute la art. 148, dintre care, în special: – existenta unor informatii suficiente în sensul ca inculpatul a încercat sa obstructioneze aflarea adevarului prin coruperea unui martor sau a unui expert, prin distrugerea sau modificarea probelor etc. (148 lit. d)); – prezenta „uneia dintre circumstantele agravante” [148 alin. (1) lit. g)] – alineat abrogat de Legea nr. 281/2003); - savârsirea, de catre inculpat, a unei infractiuni pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de minim doi ani si existenta unui pericol pentru ordinea publica în cazul în care acesta ar fi lasat în libertate (148 alin. (1) lit. h)). Durata arestarii inculpatului poate fi prelungita în caz de necesitate si numai motivat (art. 155 C. proc. pen.). 18. Circumstantele agravante legale sunt prevazute în mod

limitativ la art. 75 C. pen. (capitolul „Individualizarea pedepselor). Instanta responsabila cu o cauza poate retine si alte circumstante agravante (judiciare). În ceea ce priveste art. 41 C. pen. (capitolul „Pluralitatea de infractiuni”), acesta a definit infractiunea continuata ca infractiunea comisa în timp prin mai multe actiuni similare care prezinta continutul aceleiasi infractiuni.

ÎN DREPT

I. CONEXAREA CERERILOR

19. Curtea considera ca cererile trebuie conexasate, conform art. 42 § 1 din regulamentul sau, având în vedere cadrul faptic si juridic comun.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCALCARE A ART. 5 § 1 DIN CONVENTIE

20. Reclamantii pretind ca arestarea lor preventiva de catre un procuror nu s-a realizat „conform cailor legale”. Acestia invoca art. 5 § 1 din Conventie, formulat dupa cum urmeaza în partea sa relevanta: Art. 5 § 1 „1. Orice persoana are dreptul la libertate si la siguranta. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu exceptia urmatoarelor cazuri si potrivit cailor legale: (...) c) daca a fost arestat sau retinut în vederea aducerii sale în fata autoritatii judiciare competente, atunci când exista motive verosimile de a banui ca a savârsit o infractiune sau când exista motive de a banui ca a savârsit o infractiune sau când exista motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica sa savârseasca o infractiune sau sa fuga dupa savârsire acesteia; (...)” 21. Guvernul contesta acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate 22. Curtea constata ca acest capat de cerere nu este în mod vadiit nefondat în sensul art. 35 § 3 din Conventie. De asemenea, Curtea subliniaza ca acesta nu prezinta niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar sa fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond 23. Guvernul considera ca ordonantele procurorului de arestare preventiva a reclamantilor, ordonante confirmate, de altfel, de instantele interne, erau conforme cu art. 137 si 148 alin. (1) lit. d), g) si h) C. proc. pen. Cu acest titlu, Guvernul considera ca gravitatea infractiunilor de care erau acuzate partile interesate si modul în care acestea au fost comise

duceau, „indubitabil”, la concluzia ca mentinerea lor în libertate prezenta un pericol pentru ordinea publica [art. 148 alin. (1) lit. h) C. proc. pen.]. În plus, procurorul a retinut si aplicarea art. 148 alin. (1) lit. g) C. proc. pen. în masura în care caracterul „continuat” al comiterii infractiunilor putea agrava raspunderea penala a persoanelor în cauza. 24. Facând trimitere la art. 137 C. proc. pen. si la hotarârea Pantea împotriva României [nr. 33343/96, pct. 222-223, CEDO 2003-VI (extrase)], reclamantii considera ca procurorul nu a oferit motive concrete, dupa cum prevede art. 137 C. proc. pen., pentru a justifica, pentru fiecare dintre ei, arestarea lor preventiva conform criteriilor art. 148 alin. (1) lit. d), g) si h) C. proc. pen., pe care le considerau aplicabile. Cu acest titlu, procurorul nu a precizat modul în care reclamantii au încercat sa împiedice aflarea adevarului în cadrul urmaririi penale, nici care erau circumstantele agravante (descrise la art. 75 C. proc. pen.) aplicabile si „pericolul pentru ordinea publica” care trebuie evitat în cazul punerii lor în libertate. 25. În ceea ce priveste arestarea preventiva a reclamantilor, Curtea face trimitere la jurisprudenta relevanta în domeniu [Assanidzé împotriva Georgiei (GC), nr. 71503/01, pct. 171, CEDO 2004-II, Pantea, citata anterior, pct. 220, si Calmanovici împotriva României, nr. 42250/02, pct. 62-66, 1 iulie 2008]. În acest context, ea reaminteste ca a stabilit deja ca art. 5 § 1 lit. c) din Conventie a fost încălcat în ultimele doua cauze citate anterior, din cauza faptului ca procurorul nu a furnizat, dupa cum prevede art. 137 C. proc. pen., motivele concrete care l-au determinat sa adopte o astfel de masura în conformitate cu art. 148 alin. (1) lit. h) C. proc. pen., acesta descriind în mod limitativ circumstantele care autorizeaza arestarea. 26. Dupa examinarea faptelor relevante, Curtea considera ca nimic nu permite diferentierea prezentei cauze de cauzele mentionate anterior, în masura în care nici procurorul, nici macar instantele care au confirmat arestarea în litigiu nu au precizat motivele si faptele care permiteau întemeierea acestei masuri pe art. 148 alin. (1) lit. d), g) sau h) C. proc. pen., ci s-au limitat în general la o simpla citare a dispozitiilor în cauza. Astfel, niciun fapt care poate fi interpretat ca o tentativa a persoanelor în cauza de obstructionare a aflarii adevarului în cadrul urmaririi penale nu a fost prezenta de autoritati, si nicio precizare nu a fost facuta cu privire la „pericolul pentru ordinea publica” sau la „circumstantele agravante” invocate. Cu acest titlu, trebuie sa luam act de faptul ca hotarârea din 17 octombrie 2002 nu a precizat „circumstantele agravante” în cauza sau celelalte motive invocate de parchet [art. 148 alin. (1) lit. d), g) si h) C. proc. pen.] si care – conform Curtii de Apel – intrau sub incidenta marjei de apreciere a procurorului (supra, pct. 10). În prezent, Guvernul nu poate încerca sa compenseze, în mod esential speculativ, în lipsa sprijinului unei jurisprudente interne relevante, aceasta lipsa de motivare a deciziilor parchetului si ale instantelor interne [a se vedea, mutatis mutandis, Calmanovici, citata anterior, pct. 65 in fine, si Pantea, pct. 222 si 223, a contrario, Mooren împotriva Germaniei (GC), nr. 11364/03, pct. 75 in fine si 94, CEDO 2009-..., unde era vorba de incapacitatea autoritatilor, la finalul procedurii judiciare de control al arestarii, de a preciza în mod suficient de detaliat faptele si probele pe care se bazuau banuierile care îl vizau pe reclamant]. 27. În aceste circumstante, Curtea considera ca Guvernul nu a prezentat niciun element relevant pentru a distinge, din acest punct de vedere, cauza prezenta de cauzele Pantea si Calmanovici, citate anterior. Prin urmare, încălcarea „cailor legale” de catre procuror cu ocazia arestarii preventive a reclamantilor pentru treizeci de zile (între 3 octombrie si 1 noiembrie 2002 pentru primul reclamant, si între 30 septembrie si 29 octombrie 2002, pentru ceilalti reclamanti) a condus la încălcarea art. 5 § 1 lit. c) din Conventie.

III. CU PRIVIRE LA PRETINSELE ÎNCALCARI ALE ART. 5 § 3 DIN CONVENTIE

28. Reclamantii se plâng de faptul ca, dupa arestarea lor, acestia nu au fost adusi „de îndata” în fata unui „magistrat” si ca instantele interne nu au justificat necesitatea prelungirii arestarii lor preventive. Ei invoca, în acest sens, art. 5 § 1 si 3 din Conventie, al carui ultim paragraf este formulat dupa cum urmeaza:

„Orice persoana arestata sau detinuta, în conditiile prevazute de paragraful 1. lit. c) din prezentul articol, trebuie adusa de îndata înaintea unui judecator sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atributiilor judiciare si are dreptul de a fi judecata într-un termen rezonabil sau eliberata în cursul procedurii. Punerea în libertate poate fi subordonata unei garantii care sa asigure prezentarea persoanei în cauza la audiere.”

29. Guvernul respinge acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate 30. Curtea constata ca aceste capete de cerere nu sunt în mod vadit nefondate în sensul art. 35 § 3 din Conventie. De asemenea, Curtea subliniaza ca acestea nu prezinta niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar sa fie declarate admisibile.

B. Cu privire la fond 31. Guvernul admite ca dispozitiile interne aplicabile la momentul faptelor erau contrare cerintelor art. 5 § 3 din Conventie (control judiciar automat în urma arestarii de catre un procuror), dar ia act de faptul ca, din 2003, judecatorul era singurul competent sa aresteze o persoana. Pe de alta parte, acesta considera ca instantele au oferit motive, si nu simple formule standardizate, pentru a prelungi arestarea preventiva a reclamantilor. 32. Facând trimitere la jurisprudenta Curtii (Pantea, citata anterior), reclamantii considera ca acestia nu au fost adusi în fata unui „magistrat” „îndata” dupa arestare si ca instantele interne nu au oferit motive concrete, pentru fiecare dintre acestia, pentru a justifica necesitatea prelungirii arestarii lor preventive. 33. În ceea ce priveste primul capat de cerere mentionat anterior, Curtea reaminteste ca a stabilit deja încalcarea art. 5 § 3 din Conventie în mai multe cauze similare, în care reclamantii nu au fost adusi „de îndata” în fata unui magistrat împuternicit prin lege sa exercite atributii judiciare pentru controlul jurisdictional al arestarii sau retinerii acestora [a se vedea, printre altele, Pantea, citata anterior, pct. 236, 239 si 240, Nastase Silivestru, citata anterior, pct. 29-33 si Toma împotriva României, nr. 42716/02, pct. 66-67, 24 februarie 2009]. Având în vedere elementele de la dosar, aceasta nu identifica niciun motiv pentru a ajunge la o concluzie diferita în speta, reclamantii fiind adusi înaintea Judecatoriei Constanta abia dupa opt

(pentru primul reclamant) si unsprezece zile (pentru ceilalti reclamanti) de la arestare (supra, pct. 5 si 7). 34. Prin urmare, a fost încălcat art. 5 § 3 din Conventie sub acest aspect. 35. În ceea ce priveste capatul de cerere privind omisiunea instantelor de a oferi motive pentru prelungirea arestarii preventive a persoanelor în cauza, capat de cerere care trebuie examinat doar din perspectiva art. 5 § 3 din Conventie, Curtea reaminteste ca, în cauza Calmanovici citata anterior, dupa ce a reiterat principiile care rezultau din jurisprudenta sa, aceasta a stabilit ca autoritatile nu au oferit motive „relevante si suficiente” pentru a justifica necesitatea mentinerii reclamantului în arest preventiv timp de trei luni si jumătate. Cu acest titlu, ea a constatat ca instantele nu au prezentat fapte concrete cu privire la riscul pe care l-ar prezenta punerea în libertate a persoanei în cauza [art. 148 alin. (1) lit. h) C. proc. pen.], ca acestea nu au examinat individual situatia sa, nici nu au luat în considerare posibilitatea de a aplica masuri alternative pentru detentie (Calmanovici, citata anterior, pct. 90-94 si 101). 36. Dupa examinarea faptelor relevante, Curtea considera ca Guvernul nu a prezentat elemente care sa conduca la o concluzie diferita în cauza. 37. În fapt, Curtea observa ca, pentru a justifica necesitatea prelungirii arestarii preventive a persoanelor în cauza, instantele interne au precizat în special faptul ca „motivele initiale ale arestarii existau în continuare” si ca instrumentarea probatorie necesara, inclusiv cea a apararii, solicitata de partile interesate, nu era finalizata (supra, pct. 15). Curtea reaminteste ca a constatat deja ca procurorul nu a furnizat motivele concrete pentru care considera ca art. 148 alin. (1) lit. d), g) si h) se aplicau la momentul arestarii fiecarui reclamant (supra, pct. 26), pentru ca instantele sa poata, dupa caz, face trimitere la acestea la începutul detentiei. Pe de alta parte, în masura în care instantele nu au prezentat niciun element în sprijinul ipotezei riscului de obstructionare a anchetei, Curtea nu poate accepta ca simplul fapt ca probe – în special ale apararii – trebuie în continuare administrate sa fie suficient pentru a justifica, având în vedere articolul citat anterior, mentinerea unei persoane în arest preventiv (supra, pct. 15, Becciev împotriva Moldovei, nr. 9190/03, pct. 59, 4 octombrie 2005). 38. În sfârșit, Curtea evidentiaza ca, în toate deciziile în cauza, instantele interne au prelungit arestarea preventiva a tuturor reclamantilor, împreuna, fara o examinare individuala, prin formule succinte, abstracte si cvasi-identice, pentru a nu spune stereotipe, omitând sa precizeze modul în care criteriile în cauza se aplica fiecareia dintre persoanele în cauza. Aceasta considera ca o asemenea abordare nu este compatibila cu garantiile prevazute la art. 5 § 3 din Conventie în masura în care permite mentinerea mai multor persoane în detentie fara o examinare individuala a motivelor care justifica necesitatea prelungirii detentiei [Svipsta împotriva Letoniei, nr. 66820/01, pct. 109, CEDO 2006 IX (fragmente), Calmanovici, citata anterior, pct. 98 si 100, si Dolgova împotriva Rusiei, nr. 11886/05, pct. 49, 2 martie 2006]. 39. Aceste elemente îi sunt suficiente Curtii pentru a stabili ca, în speta, a fost încălcat art. 5 § 3 din Conventie si cu privire la acest aspect.

IV. CU PRIVIRE LA PRETINSELE ÎNCALCARI ALE ART. 5 § 4 DIN CONVENTIE

40. Reclamantii pretind ca avocatii lor nu au beneficiat de un acces efectiv la dosarul cauzei în cursul procedurii judiciare de control al arestarii lor. Pe de alta parte, ultimii trei reclamanti pretind ca procedura de prelungire a arestarii lor preventive din 24 februarie 2003 nu a fost

contradictorie si ca acestia nu au beneficiat de o actiune împotriva hotarării pronuntate în acea zi. Acestia invoca art. 5 § 4 din Conventie, redactat dupa cum urmeaza:

„4. Orice persoana lipsita de libertatea sa prin arestare sau detinere are dreptul sa introduca un recurs în fata unui tribunal, pentru ca acesta sa statueze într-un termen scurt asupra legalitatii detinerii sale si sa dispuna eliberarea sa daca detinerea sa este ilegala.”

41. Guvernul respinge acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate 42. Curtea constata ca aceste capete de cerere nu sunt în mod vadit nefondate în sensul art. 35 § 3 din Conventie. De asemenea, Curtea subliniaza ca acestea nu prezinta niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar sa fie declarate admisibile.

B. Cu privire la fond 43. În ceea ce priveste procedura judiciara finalizata prin hotarârea din 17 octombrie 2002, Guvernul evidentiaza ca, atât tribunalul, cât si curtea de apel au avut la dispozitie o parte a dosarului cauzei, transmisa de parchet. Desi curtea de apel a respins la 17 octombrie 2002 cererea avocatilor de a li se acorda posibilitatea sa examineze dosarul în cauza, acestia din urma au putut, conform Guvernului, sa consulte dosarul la arhivele acestei instante si în sala de sedinta înainte de intrarea completului de judecata. În ceea ce priveste încheierea din 24 februarie 2003, Guvernul evidentiaza ca aceasta a fost pronuntata în urma recursului, astfel încât nu poate fi supusa unui alt recurs în dreptul intern. În ceea ce priveste abordarea curții de apel care consta în a nu supune spre dezbatere partilor chestiunea, ridicata din oficiu, a prelungirii arestarii preventive care trebuia sa expire la 25 februarie 2003, aceasta era, în opinia sa, justificata de atitudinea avocatilor care au introdus cereri neîntemeiate de recuzare a judecatorilor. 44. Reclamantii au reiterat capetele de cerere mentionate anterior. 45. Curtea face trimitere la principiile stabilite de jurisprudenta sa constanta conform carora o procedura desfasurata în temeiul art. 5 § 4 din Conventie în fata instantei sesizate cu un recurs împotriva unei detentii trebuie sa fie contradictorie si sa garanteze „egalitatea armelor” între parti, si anume procuror si persoana retinuta, ceea ce implica si dreptul apararii de a avea acces la documentele de la dosar care au o importanta esentiala pentru o contestare eficienta a legalitatii detentiei. Pe de alta parte, dreptul de a fi audiat efectiv de instanta astfel sesizata ar fi lipsit de sens daca judecatorul, bazându-se pe dreptul si practica interne, putea considera ca lipsite de relevanta, sau nu lua în considerare fapte concrete invocate de detinut si care puteau arunca un dubiu asupra „legalitatii” privarii sale de libertate [Nikolova împotriva Bulgariei (GC), nr. 31195/96, pct. 61, CEDO 1999-II, Svipta împotriva Letoniei, nr. 66820/01, pct. 129, CEDO 2006-III, si Mooren, citata anterior, pct. 124]. 46. În ceea ce priveste procedura judiciara de control al arestarii preventive a reclamantilor, Curtea observa ca, daca o parte a dosarului

cauzei a fost trimisa de parchet instantelor însărcinate cu respectivul control, acestea din urma au respins cererile avocatilor reclamantilor de amânare a sedintei pentru a le permite examinarea respectivului dosar, care, pe de alta parte, a fost adus în sala de sedinta doar de curtea de apel (supra, pct. 7 si 9). Curtea ia act de faptul ca Guvernul nu a prezentat niciun element care sa conduca la concluzia ca avocatii reclamantilor au avut acces efectiv la dosar în cursul procedurii în cauza, nici chiar la momentul recursului, argumentele sale în aceasta privinta nefiind confirmate de motivele de respingere a cererii de amânare furnizate de curtea de apel la 17 octombrie 2002. Cu acest titlu, este suficient, ca Curtea sa evidentieze ca, în conformitate cu curtea de apel, controlul judiciar al arestarii persoanei în cauza nu necesita accesul apararii tocmai la partea selectata de parchet pentru a sustine observatiile sale cu privire la acest aspect. În plus, în hotarârea sa din 17 octombrie 2002, chiar curtea de apel a mentionat „indicii” si „circumstante” care rezultau din dosarul cauzei, dosar la care apararea nu pare sa fi avut acces (supra, pct. 10). În sfârșit, Curtea nu poate admite ca reclamantii au beneficiat de o actiune de atac efectiva în ceea ce priveste chestiunea arestarii lor, în masura în care instantele au considerat ca temeiul legal retinut de parchet – art. 148 alin. (1) lit. d), g) si h) C. proc. pen. – intra sub incidenta marjei de apreciere a procurorului si în care nici ei nu au prezentat, în momentul în care acest aspect era invocat în fata lor de persoanele în cauza, motivele concrete ale aplicabilitatii în speta a dispozitiilor legale în cauza (a se vedea, mutatis mutandis, Svipsta, citata anterior, pct. 134). 47. Curtea considera ca au fost încălcate cerintele art. 5 § 4 din Conventie în cadrul procedurii de arestare preventiva a reclamantilor. 48. În ceea ce priveste capatul de cerere al ultimilor trei reclamanti referitor la procedura în fata Curtii de Apel Bacau din 24 februarie 2003, este suficient ca Curtea sa constate ca aceasta instanta s-a pronuntat din oficiu cu privire la chestiunea prelungirii arestarii preventive care trebuia sa se încheie la 25 februarie 2003, fara a o supune spre dezbatere partilor. Curtea nu poate accepta argumentul Guvernului conform caruia o astfel de abordare era necesara având în vedere cererile repetate de recuzare a judecatorilor prezentate de avocati. În plus, Curtea observa ca recursul persoanelor interesate împotriva hotarârii din 24 februarie 2003 – în care chestiunea prelungirii detentiei a fost examinata pentru prima data din oficiu – a fost respinsa ca inadmisibila pe motiv ca respectiva hotarâre a fost pronuntata de o instanta de ultim grad (supra, pct. 13-14), astfel încât ultimii trei reclamanti nu au beneficiat la nicio etapa a acestei proceduri de o dezbatere contradictorie privind prelungirea arestarii lor preventive. 49. Prin urmare, a fost încălcat art. 5 § 4 si în ceea ce priveste acest punct.

V. CU PRIVIRE LA CELELALTE PRETINSE ÎNCALCARI

50. Invocând art. 3, 5 § 1 si 2 si 6 § 1 din Conventie, reclamantii se plâng de încălcarea mai multor dispozitii de procedura la momentul arestarii lor preventive de procuror, ca urmare a faptului ca acestia nu au fost informati cu privire la motivele arestarii lor, precum si – având în vedere primii doi reclamanti – la conditiile detentiei si la lipsa de impartialitate a judecatorilor care au examinat anumite cereri de prelungire a arestarii lor preventive de catre parchet. 51. Tinând seama de toate elementele de care dispune si în masura în care este competenta sa se pronunte cu privire la pretentiile formulate, Curtea constata ca nu s-a adus nicio atingere

drepturilor si libertatilor garantate de articolele Conventiei. Reiese ca acest capat de cerere este în mod vadit nefondat si trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 si 4 din Conventie. 52. În sfârșit, în baza art. 5 § 4 din Conventie, reclamantii pretind ca examinarea judiciara a arestarii lor nu a avut loc într-un „termen scurt”. Invocând art. 5 § 1 din Conventie, ultimii trei reclamanti pretind, în plus, ca acestia nu au fost tinuti în arest „potrivit cailor legale” în special în perioada 24 ianuarie – 4 februarie 2003 si dupa 24 februarie 2003, din cauza neprelungirii acestei masuri si, respectiv, din cauza lipsei caracterului contradictoriu al procedurii judiciare privind mentinerea în arest. 53. Guvernul respinge argumentele reclamantilor. Acesta considera ca nu a fost încalcata nicio dispozitie a Conventiei. 54. Considerând ca s-a pronuntat cu privire la principalele probleme ridicate de reclamanti în ceea ce priveste art. 5 § 1, 3 si 4 din Conventie, Curtea considera ca nu este necesara examinarea separata a celorlalte capete de cerere întemeiate pe acest articol si prezentate supra, pct. 52, capete de cerere care vizeaza, la rândul lor, arestarea preventiva si mentinerea acesteia (a se vedea, mutatis mutandis, Kamil Uzun împotriva Turciei, nr. 37410/97, pct. 64, 10 mai 2007 si Erdal Aslan împotriva Turciei, nr. 25060/02 si 705/03, pct. 94, 2 decembrie 2008).

VI. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENTIE

55. Art. 41 din Conventie prevede:

„În cazul în care Curtea declara ca a avut loc o încălcare a Conventiei sau a protocoalelor sale si daca dreptul intern al înaltei parti contractante nu permite decât o înlaturare incompleta a consecintelor acestei încălcari, Curtea acorda partii lezate, daca este cazul, o reparatie echitabila.”

A. Prejudiciu 56. Ultimii patru reclamanti solicita 340 754 euro (EUR), 14 781,43 EUR, 7 661,25 EUR si, respectiv, 18 315 (EUR) cu titlu de prejudiciu material suferit în special în cursul detentiei în litigiu (foloase nerealizate si pierderi suferite de al doilea reclamant si de societatile comerciale, prejudiciu salarial, cheltuieli cu pachetele primite în închisoare etc.). Pe de alta parte, reclamantii solicita respectiv 100 000 EUR, 200 000 EUR si, în ceea ce îi priveste pe fiecare dintre ultimii trei reclamanti, 30 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral suferit din cauza neplacerilor cauzate de detentia în cauza. 57. Facând trimitere la jurisprudenta Curtii (Kalachnikov împotriva Rusiei, nr. 47095/99, pct. 139, CEDO 2002-VI), Guvernul considera ca ultimii patru reclamanti nu au dovedit existenta unei legaturi reale de cauzalitate între încălcarile constatate de Curte si prejudiciul material si moral pe care l-ar fi suferit. În plus, acesta considera excesiva suma solicitata cu titlu de prejudiciu moral, având în vedere jurisprudenta relevanta. 58. Curtea nu observa nicio legatura de cauzalitate între încălcarea constatata si prejudiciul material pretins si respinge aceasta cerere. În schimb, aceasta considera ca trebuie

sa i se acorde fiecaruia dintre reclamanti suma de 6 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral suferit.

B. Cheltuieli de judecata

59. Prezintă câteva documente justificative pentru cheltuielile cu corespondenta cu Curtea, ultimii trei reclamanti solicita, de asemenea, fiecare, 1 840 EUR pentru cheltuielile suportate în fata instantelor interne si în fata Curtii (dintre care 1 500 EUR pentru onorariile avocatului si 340 EUR pentru cheltuieli cu corespondenta si traducerea), sume care trebuie platite direct avocatului lor. 60. Guvernul invoca faptul ca reclamantii nu au prezentat documente justificative pentru majoritatea cheltuielilor pretinse. 61. În conformitate cu jurisprudenta Curtii, un reclamant nu poate obtine rambursarea cheltuielilor sale de judecata decât în masura în care se stabileste caracterul real, necesar si rezonabil al acestora. În speta si tinând seama de documentele pe care le detine si de criteriile mentionate anterior, Curtea respinge cererea privind cheltuielile cu procedura nationala si considera rezonabila suma totala de 200 EUR pentru procedura în fata Curtii, suma care trebuie platita direct avocatului ultimilor trei reclamanti.

C. Dobânzi moratorii 62. Curtea considera necesar ca rata dobânzilor moratorii sa se întemeieze pe rata dobânzii facilitatii de împrumut marginal practicata de Banca Centrala Europeana, majorata cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE,

În unanimitate, CURTEA,

1. Decide conexarea cererilor;

2. Declara cererile admisibile în ceea ce priveste capetele de cerere întemeiate pe art. 5 § 1 din Conventie (arestarea preventiva a reclamantilor), 5 § 3 din Conventie si 5 § 4 din Conventie (accesul la dosarul cauzei si prelungirea arestarii ultimilor trei reclamanti la 24 februarie 2003), si inadmisibile pentru celelalte capete de cerere;

3. Hotaraste ca a fost încălcat art. 5 § 1 din Conventie;

4. Hotaraste ca a fost încălcat art. 5 § 3 din Conventie, din cauza neaducerii reclamantilor în fata unui „magistrat” „îndata” dupa arestare;

5. Hotaraste ca a fost încălcat art. 5 § 3 din Conventie din cauza nejustificarii, de catre instante, a necesitatii mentinerii acestora în arest preventiv;

6. Hotaraste ca a fost încălcat art. 5 § 4 din Conventie în cadrul procedurii judiciare de control al arestarii preventive a reclamantilor;

7. Hotaraste ca a fost încălcat art. 5 § 4 din Conventie, în ceea ce îi priveste pe ultimii trei reclamanti, în procedura de prelungire a arestarii lor preventive la 24 februarie 2003;

8. Hotaraste ca nu trebuie examinate pe fond celelalte capete de cerere întemeiate pe art. 5 § 1 si 4 din Conventie;

9. Hotaraste: a) ca statul pârât trebuie sa plateasca reclamantilor, în termen de trei luni de la data ramânerii definitive a hotarârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din Conventie, sumele urmatoare, care trebuie convertite în moneda statului pârât la rata de schimb aplicabila la data platii: i. 6.000 EUR (sase mii euro), fiecarui reclamant, plus orice suma ce poate fi datorata cu titlu de impozit, pentru prejudiciu moral; ii. 200 EUR (doua sute euro), pentru cheltuieli de judecata, suma ce va fi platita direct avocatului ultimilor trei reclamanti; b) ca, de la expirarea termenului mentionat si pâna la efectuarea platii, aceste sume trebuie majorate cu o dobânda simpla, la o rata egala cu rata dobânzii facilitatii de împrumut marginal practicata de Banca Centrala Europeana, aplicabila pe parcursul acestei perioade si majorata cu trei puncte procentuale;

10. Respinge cererea de acordare a unei reparatii echitabile pentru celelalte capete de cerere.